

Briuselis, 2020 07 23
COM(2020) 329 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Naujai traktuojama Atlanto vandenyno strategija. Persvarstytas Atlanto vandenyno
veiksmų planas**

*Atnaujintas veiksmų planas, kuriuo siekiama Atlanto vandenyno Europos Sąjungos
regione kurti darnią, atsparią ir konkurencingą mėlynąją ekonomiką*

{SWD(2020) 140 final}

TURINYS

1. ĮVADAS.....	2
2. BENDRA DARNIOS, ATSPARIOS IR KONKURENCINGOS ATLANTO VANDENYNO ES REGIONO MĖLYNOSIOS EKONOMIKOS VIZIJA.....	3
3. VEIKLOS SRITYS.....	4
I VEIKLOS SRITIS. ATLANTO VANDENYNO UOSTUS PAVERSTI MĖLYNOSIOS EKONOMIKOS SAITAIŠ IR CENTRAIS	4
1 tikslas. Uostus paversti Atlanto prekybos vartais	5
2 tikslas. Uostus paversti verslo katalizatoriais.....	5
II VEIKLOS SRITIS. UGDYTI ATEITIES MĖLYNUOSIUS ĮGŪDŽIUS IR PLĖSTI ŽINIAS APIE VANDENYNĄ	6
3 tikslas. Užtikrinti kokybišką švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą.....	6
4 tikslas. Plėsti žinias apie vandenynus.....	6
III VEIKLOS SRITIS. NAUDOTI ATSINAUJINANČIUOSIUS JŪROS ENERGIJOS IŠTEKLIUS.....	7
5 tikslas. Skatinti anglies dioksido poveikio neutralizavimą naudojant atsinaujinančiuosius jūros energijos išteklius	7
IV VEIKLOS SRITIS. UŽTIKRINTI VANDENYNO GYVYBINGUMĄ IR JO PAKRANČIŲ ATSPARUMĄ.....	8
6 tikslas. Didinti pakrančių atsparumą	9
7 tikslas. Kovoti su jūros tarša	9
4. VEIKSMŲ PLANO VYKDYMO VALDYMAS.....	10
4.1. KOORDINAVIMAS	10
4.2. ĮGYVENDINIMAS IR ATASKAITŲ TEIKIMAS.....	10
4.3. LĖŠŲ IR FINANSAVIMO PRIEMONIŲ TELKIMAS.....	12
5. PLATESNĖS SĄSAJOS IR „BREXIT’AS“	12
6. IŠVADA.....	13

1. ĮVADAS

Atlanto vandenyno strategija¹ buvo priimta 2011 m. siekiant remti tvarią mėlynosios ekonomikos plėtrą prie Atlanto vandenyno esančiose ES valstybėse narėse. 2013 m. Europos Komisija pristatė šiai strategijai įgyvendinti skirtą Atlanto vandenyno veiksmų planą². Norint suteikti naują postūmį tvariai jūrų ekonomikai, kuri būtų pajėgi kurti naujas darbo vietas, jau pats laikas, pasikonsultavus su suinteresuotaisiais subjektais, atnaujinti regioninio bendradarbiavimo prioritetus – tai galėtų būti naujas indėlis į Europos gaivinimą po dabartinės COVID-19 pandemijos sukeltos precedento neturinčios socialinės ir ekonominės krizės.

2017 m. Atlanto vandenyno mėlynosios ekonomikos sukurta bendroji pridėtinė vertė siekė 73,4 mlrd. EUR, šiame sektoriuje įdarbinta 1,29 mln. žmonių. Tai didžiausias ES jūros baseinas, kuriam tenka 36 proc. ES mėlynosios ekonomikos bendrosios pridėtinės vertės. Manoma, kad Atlanto vandenyno regionuose dėl dabartinės krizės nukentės keli mėlynosios ekonomikos sektoriai, pirmiausia pakrančių ir jūrų turizmas – didžiausias Atlanto vandenyno mėlynosios ekonomikos sektorius, kurio bendroji pridėtinė vertė sudaro 27 mlrd. EUR ir kuriame dirba 0,76 mln. žmonių.

Reaguodama į COVID-19 krizę Europos Komisija jau priėmė įvairių priemonių. Visų pirma, siekdama padėti atitaisyti ekonominę ir socialinę koronaviruso pandemijos padarytą žalą, pagreitinti Europos atsigavimą ir apsaugoti bei kurti darbo vietas, ji gegužės 27 d. pristatė pasiūlymą dėl plataus masto gaivinimo plano. Siekdama užtikrinti, kad ekonomikos gaivinimo procesas būtų tvarus, vienodas, įtraukus ir teisingas visoms valstybėms narėms, Europos Komisija pasiūlė sukurti 750 mlrd. EUR vertės naują ekonomikos gaivinimo priemonę pavadinimu „Next Generation EU“³ ir įtraukti ją į tvirtą, šiuolaikišką, pakoreguotą ilgalaikį ES biudžetą.

ES ekonomikos gaivinimo pastangos orientuojamos pagal tvarumo sampratą, kuria grindžiamas 2019 m. gruodžio mėn. Europos Komisijos priimtas Europos žalioji kursas⁴. Šiuo didelio užmojo priemonių rinkiniu siekiama, kad iki 2050 m. Europa taptų pirmuoju poveikį klimatui neutralizavusiu žemynu ir pagerintų planetos, ekonomikos ir žmonių sveikatos būklę.

Komunikate „Europos žalioji kursas“ pabrėžiama, kad svarbiausias tų tikslų siekti skatinantis veiksnys yra mėlynoji ekonomika. Vis labiau suvokiama vandenynų svarba švelninant klimato kaitą ir prie jos prisitaikant. Mėlynosios ekonomikos sektorius gali padėti pereiti prie švarios energetikos, visų pirma išnaudodamas didėjantį atsinaujinančiųjų jūros energijos išteklių potencialą ir tvariau valdydamas jūrų erdvę.

Be to, šis sektorius gali padėti švelninti klimato kaitą, nes jos principai skatina taikyti gamtiniais procesais pagrįstus sprendimus ir tinkamiau naudoti vandens ir jūrų išteklius, pvz., sudarant sąlygas gaminti ir naudoti naujos kilmės baltymus ir taip sumažinti intensyvų žemės ūkio paskirties žemės naudojimą. Šiuo tikslu, siekiant apsaugoti gamtą, sustabdyti ekosistemų būklės blogėjimą ir tą būklę gerinti, Europos Komisija gegužės 20 d. priėmė naują 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją⁵, kuri yra esminė Europos žaliojo kurso dalis. Tuo pačiu

¹ COM(2011) 782 galutinis, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A52011DC0782>.

² COM(2013) 279 *final*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1395674057421&uri=CELEX%3A52013DC0279>.

³ COM(2020) 456 *final*.

⁴ COM(2019) 640 *final*.

⁵ COM(2020) 380 *final*.

metu ji priėmė ir strategiją „Nuo ūkio iki stalo“⁶, kuria siekiama sukurti sąžiningą, sveiką ir aplinkai palankią maisto sistemą.

Be to, siekdama atgaivinti ekonomiką, ES taip pat priėmė turizmo politikos gaires, kuriomis siekiama, kad visa Europa galėtų džiaugtis ramiu ir visų pirma saugiu turizmo sezonu. Europos sausumos ir jūrų gamtinio kapitalo apsaugos ir atkūrimo laikantis strateginių tvarios mėlynosios ir žaliosios ekonomikos principų svarba pabrėžiama ir Komunikate dėl turizmo ir transporto 2020 m. ir vėliau.

Persvarstytu veiksmų planu prisidedama prie mėlynosios ekonomikos gaivinimo pastangų, daugiausia dėmesio skiriant pagrindiniams sektoriams, kuriuose siekiama įgyvendinti tvarius pokyčius sykiu išnaudojant didelį darbo vietų kūrimo Atlanto vandenyno pakrančių bendruomenėse potencialą. Be tvaraus pakrančių turizmo, nemažai užimtumo galimybių Atlanto vandenyno regionuose atveria ir, pvz., perėjimas prie atsinaujinančiųjų jūros energijos išteklių. Šiame veiksmų plane siūloma žalioji laivyba ir novatoriška uostų veikla padės sumažinti ES anglies dioksido išmetimo rodiklį ir aplinkosauginį pėdsaką.

Veiksmų planas gimė po ilgo proceso, kurio pradžia – 2018 m. paskelbta laikotarpio vidurio peržiūra⁷, o paskesnis etapas – pagal principą „iš apačios į viršų“ vykusių konsultacijų⁸ su suinteresuotaisiais subjektais ir Atlanto vandenyno regiono valstybėmis narėmis. Laikotarpio vidurio peržiūra parodė, kad pagal Atlanto vandenyno veiksmų planą įgyvendinta daugiau kaip 1 200 naujų jūrų srities projektų ir skirta beveik 6 mlrd. EUR investicijų, daugiausia iš ES biudžeto. Joje taip pat pabrėžta, kad planą būtina patobulinti – suteikti jam daugiau teminio kryptingumo, pagerinti valdymo struktūrą ir įvesti stebėsenos sistemą.

2. BENDRA DARNIOS, ATSPARIOS IR KONKURENCINGOS ATLANTO VANDENYNO ES REGIONO MĖLYNOSIOS EKONOMIKOS VIZIJA

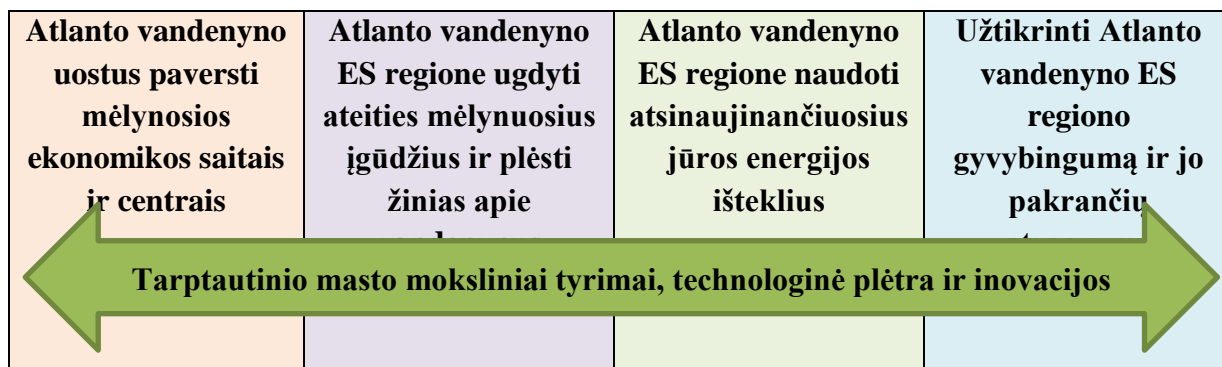
Šio persvarstyto Atlanto veiksmų plano (2.0) tikslas – išnaudoti Atlanto vandenyno regionų mėlynosios ekonomikos potencialą sykiu išsaugant jūrų ekosistemas, gerinant prisitaikymą prie klimato kaitos ir ją švelninant. Šis tikslas atitinka pasaulinius darnaus vystymosi įsipareigojimus ir yra visapusiškai integruotas į Europos Komisijos 2019–2024 m. politinių prioritetų, visų pirma Europos žaliojo kurso, žmonėms tarnaujančios ekonomikos ir pasaulyje stipresnės Europos, įgyvendinimo programas.

Veiksmų plano užmojis – visų suinteresuotųjų Atlanto vandenyno regionų subjektų bendrais konkrečiais veiksmais įgyvendinti septynis tikslus, priskirtus keturioms teminėms veiklos sritims:

⁶ COM(2020) 381 *final*.

⁷ SWD(2018) 49 *final*, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2018-49_en.pdf.

⁸ 2018 m. rugsėjo – lapkričio mėn. Europos Komisija suinteresuotiesiems subjektams surengė specialius praktinius seminarus Gran Kanarijoje (Ispanijoje), Viana do Kastele (Portugalijoje), Dubline (Airijoje), Liverpulyje (Jungtinėje Karalystėje) ir Bordo (Prancūzijoje). Seminarų rezultatai paskelbti internete: <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/en/node/4400>.

3. VEIKLOS SRITYS

Naujasis veiksmų planas apima keturias veiklos sritis, kurios yra praktinio bendros vizijos įgyvendinimo kelias. Jos yra neatsiejamas tarpusavyje ir aktualios visiems regionams. Šios keturios veiklos sritys orientuotos į pagrindinius uždavinius, o jų tikslas – skatinti tvarų mėlynąjį augimą ir padėti stiprinti teritorinį bendradarbiavimą bei sanglaudą Atlanto vandenyno ES regione. Pagal Golvėjaus⁹ ir Beleno¹⁰ pareiškimus ir Visų Atlanto vandenyno regionų mokslinių tyrimų aljanso¹¹ (AORA) programą įgyvendinami mokslinių tyrimų veiksmai yra susiję su visomis veiklos sritimis. Jie suteikia veiksmų planui tarptautinį aspektą ir padeda jį įgyvendinti – gerinant supratimą apie Atlanto vandenyno pokyčius bei jų poveikį pakrančių bendruomenėms ir ieškant novatoriškų sprendimų.

Veiklos srityse daugiausia dėmesio skiriama tokiems klausimams, kurių vienas pakrantės regionas ar viena valstybė išspręsti negali arba kuriuos veikiant išvien galima išspręsti veiksmingiau ir taip atremti kasdiniame pakrančių bendruomenių gyvenime aktualius iššūkius.

Per konsultacijas ir diskusijas su penkiomis ES valstybėmis narėmis gauti atsiliepimai padėjo nustatyti atskirus, tačiau tarpusavyje susijusius ir vienas kitą papildančius **tikslus ir veiksmus**. Šiais sutartais tikslais ir veiksmais neapsiribojama, jų gali atsirasti ir daugiau.

Prie šio komunikato pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente išsamiai išdėstomi konkretūs kiekvienos veiklos srities veiksmai ir atitinkami jų įgyvendinimo būdai.

I VEIKLOS SRITIS. ATLANTO VANDENYNO UOSTUS PAVERSTI MĒLYNOSIOS EKONOMIKOS SAITAI IR CENTRAIS

Pakrančių turizmas, akvakultūra, laivų statyba, taip pat augantys sektoriai, kaip antai atsinaujinančiųjų jūros energijos išteklių naudojimas, smarkiai priklauso nuo uostų veiklos arba yra glaudžiai su ja susiję. Uostai gali atlikti svarbią funkciją tvariai plėtojant šiuos sektorius ir pereinant prie anglies dioksido neišskiriančios ekonomikos. Norint išnaudoti šią galimybę reikia persvarstyti Atlanto vandenyno uostų vaidmenį ir potencialą. Sykiu reikia stiprinti uostų veiklos vykdytojų, kaip mėlynojo verslo katalizatorių, vaidmenį. Be to, uostai turi bendradarbiauti tarpusavyje, kad būtų galima sutelkti finansavimą pažangiajai infrastruktūrai įdiegti ir geriau planuoti pajėgumų plėtrą siekiant prisiderinti prie prekybos augimo.

⁹ 2013 m. gegužės 24 d. Europos Sąjunga, Kanada ir Jungtinės Amerikos Valstijos pasirašė Atlanto vandenyno valstybių bendradarbiavimo susitarimą. http://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/galway_statement_atlantic_ocean_cooperation.pdf#view=fit&pagemode=none

¹⁰ 2017 m. liepos 13 d. Europos Sąjunga, Brazilija ir Pietų Afrika pasirašė Beleno pareiškimą dėl Atlanto vandenyno mokslinių tyrimų ir inovacijų; http://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/belem_statement_2017_en.pdf.

¹¹ AORA priklauso ES, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Kanada. AORA dėka šioje srityje jau vykdomi maždaug 25 projektai, kuriuose dalyvauja daugiau kaip 500 tarptautinių mokslinių tyrėjų grupių; <https://www.atlanticresource.org/aora>.

Jūrų inovacijos gali padėti mažinti aplinką teršiančių jūrų sektorių priklausomybę nuo išskastinio kuro. Pavyzdžiui, jau esama technologijų, padedančių mažinti laivų išmetamą anglies dioksido kiekį. Tarp jų – suskystintos gamtinės dujos, vandenilio gamyba, pasipriešinimo mažinimas oro sluoksniu, vėjovara ir išmetimo technologijos. Įdiegus įkrovimo ir alternatyviųjų degalų papildymo infrastruktūrą uostuose ir krovinių terminaluose, įskaitant skirtuosius prisišvartavusiems laivams, pakrančių bendruomenės galėtų kvėpuoti daug švaresniu oru.

Siekiant atsižvelgti į pirmiau nurodytus poreikius, į šią veiklos sritį įtraukti **du specialūs tikslai** ir grupė konkrečių veiksmų.

1 tikslas. Uostus paversti Atlanto prekybos vartais

Veiksmai

- ▶ Plėtoti transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) jūrų greitkelius Atlanto vandenyne
- ▶ Iki 2025 m. sukurti žaliųjų uostų tinklą
- ▶ Plėtoti trumpųjų nuotolių jūrų laivybos jungtis Atlanto vandenyne siekiant geriau integruoti Airiją
- ▶ Pradėti įgyvendinti Atlanto vandenynui skirtą suskystintų gamtinių dujų strategiją
- ▶ Plėtoti ekologinių paskatų sistemas, skirtas uostų infrastruktūrai atnaujinti
- ▶ Bendrai rengti atliekų rinkimo ir tvarkymo Atlanto vandenyno uostuose planus

2 tikslas. Uostus paversti verslo katalizatoriais

Veiksmai

- ▶ Sukurti Atlanto vandenyno uostams skirtą mėlynųjų veiksmų spartinimo sistemą, padėsiančią plėstis novatoriškoms įmonėms
- ▶ Dalytis geriausia patirtimi, keistis idėjomis ir drauge spręsti problemas
- ▶ Išplėsti duomenų rinkimą, kad būtų renkami ne tik tradiciniai (logistikos) duomenys
- ▶ Aktyviau keistis duomenimis apie uostų ekonominį potencialą ir gerinti jų prieinamumą

II VEIKLOS SRITIS. UGDYTI ATEITIES MĖLYNUOSIUS ĮGŪDŽIUS IR PLĖSTI ŽINIAS APIE VANDENYNĄ

Norint pasinaudoti inovacijų privalumais ir sparčiai diegti mėlynąsias technologijas labai svarbu turėti tinkamų įgūdžių. Specializuota mėlynojo švietimo ir mokymo pasiūla, pagrįsta verslo analizės sistema, gali į mėlynąją ekonomiką pritraukti jaunų talentų, paskatinti našumą ir padidinti Atlanto vandenyno ES regiono konkurencingumą.

Nors vietos ir regionų lygmeniu jau veikia specializuoti branduoliai, veiksmingas jūrų baseinų lygmens bendradarbiavimas gali palengvinti tarpvalstybinį kvalifikuotų darbuotojų judėjimą ir taip patenkinti kintančią darbo rinkos paklausą. Kita prioritetinga sritis – žinios apie vandenynus. Piliečiai, turintys žinių apie vandenyną, gali „pritaikyti savo kasdienį elgesį taip, kad galėtų priimti atsakingus, informacija grindžiamus sprendimus, kuriais būtų skatinamas bendros kūrybos principu paremtas vandenynų valdymas“¹².

Siekiant atsižvelgti į pirmiau nurodytus poreikius, į šią veiklos sritį įtraukti **du specialūs tikslai** ir grupė konkrečių veiksmų.

3 tikslas. Užtikrinti kokybišką švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą

Veiksmai

- ▶ Nustatyti mėlynųjų įgūdžių spragas Atlanto vandenyno ES regione
- ▶ Suderinti mėlynųjų profesijų srities duomenų rinkimą
- ▶ Sukurti verslo analizės sistemą ir skatinti ryšių centrų veiklą, padedančią geriau bendradarbiauti įmonėms ir mokymo paslaugų teikėjams
- ▶ Per tarpusavio mokymąsi nustatyti geriausią darbdavių ir darbo ieškančių asmenų ryšių užmezgimo praktiką, kuria būtų galima remtis kaip pavyzdžiu
- ▶ Pasitelkti esamas informacijos apie darbo galimybes platformas ir išnaudoti jų potencialą populiarinti mėlynąsias darbo vietas

4 tikslas. Plėsti žinias apie vandenynus

Veiksmai

- ▶ Pradėti įgyvendinti bandomąją žinių apie Atlanto vandenyną plėtros programą
- ▶ Iki 2025 m. sukurti 25 Atlanto vandenyno mėlynąsias mokyklas
- ▶ Į atitinkamus projektus įtraukti žinių apie vandenynus sklaidos aspektą
- ▶ Naudotis Visų Atlanto vandenyno regionų jaunimo forumu
- ▶ Skatinti piliečius dalyvauti vykdant su vandenynu susijusius veiksmus Atlanto vandenyno ES regione
- ▶ Įtraukti piliečius į organizuojamą veiklą, skirtą Europos jūrų dienai, Tarptautinei vandenynų dienai ir per būsimą platformą „EU4Ocean“

¹² Taip pažymima transatlantinėje įgyvendinimo strategijoje, kurios projektą parengė Atlanto vandenyno mokslinių tyrimų aljanso Žinių apie vandenynus darbo grupė, remiama pagal programą „Horizontas 2020“.

III VEIKLOS SRITIS. NAUDOTI ATSINAUJINANČIUOSIUS JŪROS ENERGIJOS IŠTEKLIUS

Komunikate „Europos žaliasis kursas“ pabrėžiama didžiulė jūros vėjo energijos gamybos svarba pereinant prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos. Jame taip pat pažymima, kad norint išnaudoti jūros vėjo potencialą reikia tvariau valdyti jūros erdvę. Tam prireiks sėkmingo regioninio bendradarbiavimo, kuris aktyviai propaguojamas Atlanto vandenyno strategijoje ir jos veiksmų plane. Atsižvelgdama į tai, Komisija 2020 m. paskutinįjį ketvirtį pristatys ES atsinaujinančiųjų jūros energijos išteklių plėtros strategiją. Ji turėtų būti grindžiama, *inter alia*, persvarstytu Atlanto veiksmų planu (2.0).

Atlanto vandenyno ES regionas pirmą kartą plėtojant naujus atsinaujinančiuosius jūros energijos išteklius¹³, visų pirma vandenynų energijos technologijas ir plūdriąsias jūros vėjo jėgaines, ir vykdo šios srities bandymus. Norint išlaikyti technologijų lyderės poziciją, išsaugoti talentus ir gaminti įperkama švarią energiją sykiu atsižvelgiant į galimą poveikį jūros aplinkai ir jo mažinimo būdus, būtina pereiti į kitą plėtros etapą – sėkmingus prototipus parengti verslui.

Atlanto vandenyno jūrų strategijoje dalyvaujančios šalys glaudžiai bendradarbiauja jūrinių teritorijų planavimo srityje.

Ši veiklos sritis yra susijusi su keliais tarpusavyje susijusiais uždaviniais: padidinti galimybes gauti finansavimą, gauti reikiamą politinę paramą ir visuomenės pritarimą, palengvinti dalijimąsi žiniomis ir pritaikyti geriausią praktiką visame regione.

Siekiant atsižvelgti į pirmiau nurodytus poreikius, į šią veiklos sritį įtrauktas **vienas specialus tikslas** ir grupė konkrečių veiksmų.

5 tikslas. Skatinti anglies dioksido poveikio neutralizavimą naudojant atsinaujinančiuosius jūros energijos išteklius

Veiksmai

- ▶ Nustatyti konkrečius atsinaujinančiųjų jūros energijos išteklių naudojimo Atlanto vandenyno regionuose tikslus atsižvelgiant į jų poveikį aplinkai
- ▶ Nustatyti tinkamiausias vietas atsinaujinančiosios jūrų energijos (įskaitant jūros vėjo energiją) gamybos parkams ir gretimiems uostams visame Atlanto vandenyne atsižvelgiant į galimą poveikį jūros aplinkai
- ▶ Įgyvendinti paskatas diegti novatoriškus atsinaujinančiosios energijos gamybos įrenginius
- ▶ Sutelkti įvairias Atlanto vandenyno ES regionui skirtas atsinaujinančiųjų jūros energijos išteklių naudojimo iniciatyvas, remiantis Strateginio energetikos technologijų plano koncepcija ir orientuojantis į jo tikslus.
- ▶ Naudojant tinkamas komunikacijos priemones didinti visuomenės informuotumą apie atsinaujinančiųjų Atlanto vandenyno energijos išteklių naudojimą
- ▶ Stiprinti Europos vandenynų energetikos bendrijos šalių bendradarbiavimą

¹³ Atsinaujinantieji jūros energijos ištekliai apima jūros vėją (prie dugno pritvirtintos ir plūdriosios jėgainės) ir vandenynų energiją (bangų ir potvynių energijos technologijos).

- ▶ Parengti specialią vandenynų energetikos sistemą, skirtą Atlanto vandenyne esančioms ES saloms

IV VEIKLOS SRITIS. UŽTIKRINTI VANDENYNO GYVYBINGUMĄ IR JO PAKRANČIŲ ATSPARUMĄ

Dėl Atlanto vandenyno ES pakrantėse žmogaus intensyviai vykdomos veiklos pakrantės tapo pažeidžiamos. Žalingą poveikį daugeliui pakrančių daro ir didelės audros, potvyniai bei erozija, kurie dėl klimato kaitos gali dar pasmarkėti. Jungtinių Tautų Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos¹⁴ parengtoje klimato pokyčių ataskaitoje¹⁵ ir Žemės stebėjimo programos „Copernicus“¹⁶ metinėje ataskaitoje dėl vandenynų būklės¹⁷ teigiama, kad tiek vandenyno, tiek kriosferos stebėjimai rodo, jog dėl spartaus pastovaus jūros lygio kilimo daugės ekstremalių meteorologinių reiškinių, kaip antai jūros vandens temperatūros šuolių ar audrų sukeltų potvynių.

Siekiant apsaugoti pakrančių buveines ir biologinę įvairovę, taip pat pažeidžiamą infrastruktūrą ir ekonominę veiklą būtinos klimato kaitos keliamos rizikos valdymo ir prisitaikymo prie tos kaitos priemonės. Jūrų ir pakrančių buveinės turėtų būti išsaugotos ir joms turėtų būti suteikta derama vertė, visų pirma susijusi su naujų formų jūrų ir pakrančių turizmo plėtote. Šio ekonomikos sektoriaus veikla turėtų būti vykdoma remiantis žiedinės ekonomikos, nulinės taršos, efektyvaus energijos vartojimo ir biologinės įvairovės išsaugojimo principais, siekiant kurti tvaresnę praktiką, kuri ištikus metus vietos lygmeniu skatintų vystymąsi ir užimtumą.

Nors pastaraisiais dešimtmečiais laivyba tapo saugesnė, jūrų tarša dėl tyčinio ir atsitiktinio naftos ir kitų kenksmingų medžiagų išliejimo ir toliau kelia didelę grėsmę. Norint veiksmingai valdyti tokio išliejimo ir jo padarinių riziką reikalingas tarpsektorinis bendradarbiavimas ir darbas regioniniu lygmeniu.

Kita didelė problema – jūros tarša, visų pirma plastiko atliekomis. Vertingos perdirbamos medžiagos teršia Atlanto vandenyno paplūdimius ir kenkia aplinkai. Jas būtų galima surinkti ir grąžinti į ekonomiką taip didinant jos žiediškumą. Pakrančių regionai ir piliečiai gali parengti kovos su Atlanto vandenyno šiukšlinimu pasitelkiant koordinuotų veiksmų sistemą iniciatyvą, kuri papildytų iniciatyvas, jau vykdomas pagal Konvenciją dėl šiaurės rytų Atlanto jūros aplinkos apsaugos (OSPAR konvenciją)¹⁸, ES jūrų strategijos pagrindų direktyvą¹⁹ ir ES plastikų strategiją²⁰. Moksliniai tyrimai taip pat parodė, kad povandeninis triukšmas gali daryti įvairių rūšių neigiamą poveikį jūrų gyvūnams, pradedant elgesio pokyčiais ir baigiant jų mirtimi. Europos žaliojo kurso misija užtikrinti vandenynų, jūrų, pakrančių ir vidaus vandenų gyvybingumą bus ypač svarbi norint išsaugoti ir atkurti Atlanto vandenyno gyvybingumą ir užtikrinti pakrančių atsparumą.

¹⁴ JT Tarpvyriausybinei klimato kaitos komisijai buvo pavesta įvertinti mokslinius klimato kaitos duomenis.

¹⁵ <https://www.ipcc.ch/srocc/home/>.

¹⁶ www.copernicus.eu.

¹⁷ <http://marine.copernicus.eu/2nd-ocean-state-report-available/>, <http://marine.copernicus.eu/3rd-ocean-state-report-now-available/>.

¹⁸ Konvencija dėl šiaurės rytų Atlanto jūros aplinkos apsaugos (OSPAR konvencija) buvo pateikta pasirašyti 1992 m. rugsėjo 22 d. Paryžiuje įvykusiame Oslo ir Paryžiaus komisijų ministrų susitikime. Ji buvo priimta kartu su galutine deklaracija ir veiksmų planu. Visos penkios Atlanto vandenyno strategiją įgyvendinančios ES valstybės narės yra OSPAR konvencijos narės.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0056>.

²⁰ [COM/2018/028](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0028).

Siekiant atsižvelgti į pirmiau nurodytus poreikius, į šią veiklos sritį įtraukti **du specialūs tikslai** ir grupė konkrečių veiksmų.

6 tikslas. Didinti pakrančių atsparumą

Veiksmai

- ▶ Pademonstruoti, kaip veikia visapusiška įspėjimo apie dėl klimato kaitos padidėjusią audrų ir potvynių grėsmę ir jos stebėjimo sistema
- ▶ Plėtoti ES pakrančių stebėjimo ir apsaugos, taip pat įspėjimo ir stebėsenos infrastruktūrų sinergiją ir didinti *in situ* vandenyno stebėjimo centrų plėtrą
- ▶ Sukurti bandymų erdves ir bandomąsias zonas pakrančių apsaugos metodams išbandyti ir populiarinti gamtos procesais pagrįstus sprendimus
- ▶ Skatinti tvarią pakrančių ir jūrų turizmo praktiką
- ▶ Sudaryti pakrančių prisitaikymo prie klimato kaitos nacionalinių ir regioninių strategijų ir priemonių, susijusių su rizikos vertinimais ir rizikos valdymo planais, aprašą, dalytis geriausia patirtimi
- ▶ Rengti Atlanto vandenyno pakrančių bendruomenių informavimo kampanijas
- ▶ Šviesti jaunimą ir pakrančių bendruomenes apie pakrantės pokyčius ir būdus prisitaikyti prie jūros lygio kilimo
- ▶ Dalytis geriausia jūrinių teritorijų planavimo pakrančių prisitaikymui gerinti ir atsparumui didinti, taip pat aplinkosauginių vertinimų (poveikio aplinkai vertinimo²¹, strateginio poveikio aplinkai vertinimo²², tinkamumo vertinimo²³) praktika
- ▶ Sudaryti pakrančių šlapžemių žemėlapi siekiant jas išsaugoti ir stebėti jų, kaip anglies dioksido absorbentų, funkciją

7 tikslas. Kovoti su jūros tarša

Veiksmai

- ▶ Parengti bandomąjį nešiukšlinančių pakrančių bendruomenių projektą
- ▶ Pasinaudoti turimomis priemonėmis siekiant nustatyti pagrindinius į jūrą išmestų

²¹ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012 1 28, p. 1–21) su pakeitimais, padarytais 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/52/ES (OL L 124, 2014 4 25, p. 1–18).

²² Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (OL L 197, 2001 7 21, p. 30–37).

²³ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22) su pakeitimais, padarytais 1997 m. spalio 27 d. Tarybos direktyva 97/62/EB (OL L 305, 1997 11 8, p. 42); 2003 m. rugsėjo 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1882/2003 (OL L 284, 2003 10 31, p. 1); 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/105/EB (OL L 363, 2006 12 20, p. 368); 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL L 158, 2013 6 10, p. 193).

šiukšlių šaltinius, kelius ir didžiausias sankepas, taip pat atsitiktinę ar tyčinę taršą

- ▶ Skatinti žiedine ekonomika grindžiamus verslo veiksmus, kurti paskatas ir aplinkosauginio sertifikavimo sistemas
- ▶ Pradėti bendrus veiksmus, kuriais būtų skatinamas problemos suvokimas visuomenėje, pvz., organizuoti paplūdimio dienas, per kurias bendruomenės susirinktų išvalyti paplūdimio
- ▶ Skatinti šiukšlių žvejybos veiksmus, kad visi žvejai būtų skatinami atvežti į krantą šiukšles, patekusias į jų tinklus vykdant įprastas žvejybos operacijas
- ▶ Įsipareigoti pagal OSPAR konvenciją įgyvendinti kolektyvinius regioninio kovos su jūros šiukšlinimų veiksmų plano veiksmus
- ▶ Skatinti koordinuotą ir veiksmingą kovos su jūros šiukšlinimu ir povandeniniu triukšmu veiksmų, kurių ES valstybės narės turi imtis pagal Jūrų strategijos pagrindų direktyvą, įgyvendinimą
- ▶ Remti pagal Sąjungos civilinės saugos mechanizmą ir Bonos bei Lisabonos susitarimus vykdomą darbą, kuriuo siekiama veiksmingai vykdyti tyčinės ir atsitiktinės taršos prevenciją, pasirengti tokios taršos atvejams ir likviduoti jos padarinius
- ▶ Skatinti sektorių bendradarbiavimą, kad atsakomieji veiksmai jūroje ir krante būtų vykdomi koordinuotai

4. VEIKSMŲ PLANO VYKDYMO VALDYMAS

4.1. KOORDINAVIMAS

Politinis koordinavimas patikėtas paskirtiems dalyvaujančiųjų šalių ministrams, atsakingiems už jūrų reikalus. Valstybės narės nustato bendro pobūdžio politines gaires (įskaitant Atlanto vandenyno strategijos geografinę taikymo sritį), įvertina iniciatyvos įgyvendinimo lygį ir paskirsto atsakomybę už ją. Valstybės narės, pasikonsultavusios su Europos Komisija, gali nuspręsti leisti prie Atlanto vandenyno strategijos prisijungti bet kuriai suinteresuotajai valstybei.

Veiklos koordinavimą užtikrina Atlanto vandenyno strategijos komitetas, kuris laikydamasis įgaliojimų veikia kaip sprendimų, susijusių su veiksmų planu, priėmimo (vykdomoji) institucija ir užtikrina tinkamą pakrančių regionų atstovų dalyvavimą (pagal atitinkamą ES valstybių narių konstitucinę sistemą). Atitinkamų rėmimo ir finansavimo įstaigų ir kitų įstaigų atstovai gali būti kviečiami dalyvauti stebėtojų teisėmis atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes (pvz., remiantis posėdžio darbotvarke). Europos Komisija yra nuolatinė šio komiteto narė.

Tikslios valdymo organų veiklos sąlygos, funkcijos ir darbo tvarkos taisyklės bus nustatytos specialiuose darbo susitarimuose.

4.2. ĮGYVENDINIMAS IR ATASKAITŲ TEIKIMAS

Šiuo veiksmų planu pakrančių regionai, privatusis sektorius, mokslininkai, valstybinės viešosios institucijos ir kiti dalyviai raginami kurti projektus minėtiems tikslams įgyvendinti. Esamos ir naujos Atlanto vandenyno ES regiono partnerystės turėtų būti grindžiamos veiksmų planu, kad būtų galima keistis žiniomis ir diegti inovacijas.

Kad įgyvendinimas būtų veiksmingas, turi būti įvykdytos tam tikros pagrindinės sąlygos, o pradiniame etape turi būti priimti aiškūs sprendimai. Tos sąlygos yra tokios:

- valstybės narės turi patvirtinti persvarstytą veiksmų planą, kad jį būtų galima įgyvendinti; įgyvendinančiosios šalys turi susitarti, kad veiksmų plano prioritetai apimtų įvairias politikos sritis, ministerijas ir valdymo lygmenis; jos nustato prioritetus, prisiima įsipareigojimus ir atsakomybę, nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis derina politiką ir fondus, skatina regionų valdžios institucijas ir privačius investuotojus įsitraukti į esamus mechanizmus ir sistemas ir, atsižvelgdamos į savo pajėgumus, suteikia atitinkamas priemones ir išteklius;
- Atlanto vandenyno strategijos komitetas periodiškai peržiūri ir atnaujina veiksmų planą (t. y. apibrėžia ir atnaujina prioritetines sritis) ir siūlo ir (arba) tvirtina pavyzdinius veiksmus, taip pat gali nurodyti pavyzdinius projektus;
- Europos Komisija propaguoja strateginį ES lygmens požiūrį, be kita ko, vykdo koordinuojamąjį darbą ir kiek įmanoma derina finansavimą su jau vykdomomis ES skirtomis iniciatyvomis ir priemonėmis²⁴, susijusiomis su minėtomis veiklos sritimis ir sutartais veiksmais;
- vyriausybės prireikus šalies lygmeniu stebi ir vertina nacionalinę pažangą, be kita ko, naudodamosi Atlanto vandenyno pagalbos mechanizmu, ir teikia įgyvendinimo gaires;
- įgyvendinimo veikloje turėtų dalyvauti pagrindiniai suinteresuotieji subjektai, įskaitant nacionalines, regionines ir vietos valdžios institucijas, ekonominius ir socialinius dalyvius, pilietinę visuomenę, akademinę bendruomenę ir nevyriausybinės organizacijas; jų dalyvavimas bus skatinamas ir viešais renginiais, pvz., kasmetiniais forumais, jungtiniais įmonių renginiais arba investuotojams skirtais pristatomaisiais ar greitojo finansavimo renginiais;
- Atlanto vandenyno strategijos komitetas, naudodamas periodinių ir pažangos ataskaitų duomenis, teiks ataskaitas politikos subjektams ir bus atsakingas už veiksmų plano įgyvendinimo užtikrinimą;
- pagal specialų pagalbos mechanizmą valstybėms narėms bus tiesiogiai teikiama parama ir padedama įgyvendinti kiekvienos veiklos srities tikslus; parama taip pat turėtų apimti suinteresuotųjų subjektų įtraukimą ir pagalbą jiems megzti partnerystes ir rinkti duomenis, reikalingus siekiant nustatyti atskaitos taškus, stebėti pažangą ir teikti jos ataskaitas, taip pat palaikyti Atlanto vandenyno duomenų centro²⁵ veiklą;
- komunikacija Atlanto vandenyno veiksmų plano ir visa apimančios Atlanto vandenyno strategijos klausimais yra ES ir jos valstybių narių atsakomybė, kurią jos dalijasi visais lygmenimis – nacionaliniu, regioniniu ir vietos; pagalbos mechanizmas padės sukurti ir koordinuoti nuoseklų komunikacijos Atlanto vandenyno ES regione metodą.

Pagal specialią stebėsenos ir vertinimo sistemą bus stebima veiksmų plano vykdymo pažanga ir vertinama, ar sėkmingai įgyvendinami veiksmų plano tikslai. Į tos nuolatinės peržiūros rezultatus bus atsižvelgiama ateityje sprendžiant dėl galimų veiksmų plano pakeitimų.

²⁴ Atsižvelgdama į atitinkamų fondų, programų ir projektų vertinimo procedūrų ir kriterijų vertinimą ir nedarydama jam poveikio.
²⁵ <https://maritime.easme-web.eu/>.

4.3. LĖŠŲ IR FINANSAVIMO PRIEMONIŲ TELKIMAS

Atlanto vandenyno veiksmų planui ES biudžete nenumatyta jokių lėšų. Planas daugiausia bus remiamas su jo tikslais ir veiksmais susijusiomis ES ir nacionalinėmis lėšomis ir finansavimo priemonėmis, kurias pavyks sutelkti. Veiksmų plano tvarkaraštis parengtas taip, kad ES valstybių narių ir pakrančių regionų vadovaujančiosios institucijos galėtų į jį atsižvelgti rengdamos iki 2020 m. pabaigos planuojamus užbaigti rengti partnerystės susitarimus ir programas.

Atsižvelgiant į kitą programavimo laikotarpį (2021–2027 m.) komunikate nagrinėjama, kokio finansavimo reikia siekiant sėkmingai įgyvendinti nustatytus veiksmus. Tam reikės derinti viešąsias investicijas iš nacionalinių ir ES biudžetų, taip pat privačias lėšas.

ES valstybės narės ir jų pakrančių regionai galės naudotis:

- Europos struktūriniais ir investicijų fondais (ESIF), visų pirma:
 - Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondu (EJRŽF) ir
 - Europos regioninės plėtros fondu (ERPF), įskaitant Europos teritorinio bendradarbiavimo programas;
- programa „Horizontas 2020“ ir mokslinių tyrimų programomis „Europos horizontas“,
- mažosioms ir vidutinėms įmonėms skirta COSME programa,
- Europos infrastruktūros tinklų priemonė,
- švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa „Erasmus+“,
- aplinkos ir klimato programa LIFE,
- reformų rėmimo programa, paprašius finansinės ir techninės paramos,
- Sąjungos civilinės saugos mechanizmu, skirtu užkirsti kelią tarpvalstybinei rizikai ir jūrų taršai jūroje bei krante ir joms pasirengti.

Teritorinio bendradarbiavimo programos, ypač INTERREG Atlanto vandenyno programa, palengvina tarptautinį bendradarbiavimą, kurio siekiama šiuo veiksmų planu.

ES siekia didelę paramos dalį sutelkti finansinėmis priemonėmis. 2013–2017 m. Europos investicijų bankas suteikė beveik 3 mlrd. EUR paskolų susisiekimo gerinimo ir žaliųjų technologijų diegimo Atlanto vandenyno ES regione projektams įgyvendinti ir tapo antruoju pagal dydį finansavimo šaltiniu po Europos regioninės plėtros fondo. Europos strateginių investicijų fondas taip pat prisidėjo teikdamas garantijas, kuriomis mažinama rizika viešiesiems ir privatiesiems investuotojams. Šios paskolos ir garantijos buvo derinamos su dotacijomis, skiriamomis pagal ES programas. 2019 m. rugsėjo mėn. pradėjusi veikti platforma „BlueInvest“ padeda mažosioms ir vidutinėms įmonėms gauti finansavimą. Per šią platformą įmonės konsultuojamos pasirengimo verslui klausimais ir gauna dotacijas plėtojama bei parodomajai veiklai vykdyti, kad galėtų teikti rinkai naujus produktus ir paslaugas. Komisijos pasiūlyme dėl programos „InvestEU“, 2021–2027 m. pakeisiančios Europos strateginių investicijų fondą, daugiau dėmesio bus skiriama tokių ES tikslų kaip priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas arba žiedinė ekonomika įgyvendinimui.

5. PLATESNĖS SĄSAJOS IR „BREXIT’AS“

Įgyvendinant veiksmų planą ES teisės aktų keisti nereikės. Veiksmų planu siekiama stiprinti su Atlanto vandenyno ES regionu susijusias ES politikos sritis ir didinti jų sinergiją siekiant tame regione remti darnią, atsparią ir konkurencingą mėlynąją ekonomiką. Tai visų pirma

apima ES politiką ir programas, susijusias su uostais ir susisiekimu²⁶, atsinaujinančiųjų išteklių energija²⁷, švietimu ir įgūdžiu gerinimu²⁸, ypač įgūdžių darbotvarkės veiksmis, klimato kaitos švelninimu ir prisitaikymu prie jos²⁹, aplinka³⁰ ir moksliniais tyrimais bei inovacijomis³¹.

Plečiant paramos veiksmų planui bazę reikėtų bendradarbiauti su gerai žinomais tinklais, per kuriuos būtų galima palaikyti ryšį su specializuotomis suinteresuotųjų subjektų grupėmis, pvz., Europos įmonių tinklu³², žvejybos rajonų tinklu FARNET³³, regionų ir vietos branduoliais. Bus siekiama sinergijos su kitomis tarpvyriausybėmis institucijomis, kaip antai Konvencijos dėl šiaurės rytų Atlanto jūros aplinkos apsaugos³⁴ organais ir Atlanto vandenyno mokslinių tyrimų aljansu³⁵, kurių geografinė aprėptis ir taikymo sritis yra panaši į veiksmų plano.

Nuo 2020 m. vasario 1 d. Jungtinė Karalystė nebėra Europos Sąjungos narė. Jos dalyvavimo įgyvendinant Atlanto veiksmų planą mastas ir sąlygos apibrėžiamos pagal trečiosios šalies statusą.

6. IŠVADA

Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą pritarti šiame komunikate išdėstytam veiksmų planui ir gairėms. Komisija taip pat ragina Regionų komitetą ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą pateikti nuomones dėl šios iniciatyvos.

²⁶ Uosto paslaugų teikimo sistema ir bendros finansinio uostų skaidrumo taisyklės (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32017R0352>).

²⁷ Persvarstyta Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyva (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1588256859466&uri=CELEX:32018L2001>).

²⁸ Nauja Europos įgūdžių darbotvarkė (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&from=EN>).

²⁹ Europos žaliasis kursas (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>).

³⁰ Jūrų strategijos pagrindų direktyva, poveikio aplinkai vertinimas, strateginis poveikio aplinkai vertinimas ir tinkamumo vertinimas, susiję su jūros vėjo technologijomis.

³¹ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/oceans-and-seas_en.

³² <https://een.ec.europa.eu/>.

³³ https://webgate.ec.europa.eu/fpfs/cms/farnet2/node_en.

³⁴ <https://www.ospar.org/convention>.

³⁵ <https://www.atlanticresource.org/aora/site-area/background/howweare>.